

ΤΑΦΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΤΟΣ:2022

ΟΝΟΜΑ ΜΑΘΗΤΗ:ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΝΤΑΟΥΤΑΣ

ΤΑΞΗ:Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:ΡΑΙΤΣΙΝΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Ο θάνατος είναι ένα φαινόμενο το οποίο παρατηρείται σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς και επιφέρει το τέλος της ζωής τους. Ωστόσο οι Βυζαντινοί είχαν μια διαφορετική αντίληψη καθώς πίστευαν πως ο θάνατος δεν προκαλούσε οριστικό τέλος στη ζωή των αγαπημένων τους προσώπων αλλά πως το πνεύμα τους μεταφέρονταν σε μια καλύτερη και αγαθότερη ζωή.

Πολλά από τα έθιμα τους σχετικά με τον θάνατο έχουν διατηρηθεί μέχρι σήμερα και αυτό οφείλεται κυρίως στη θρησκεία μας. Ο καλύτερος θάνατος θεωρούνταν αυτός που συνέβαινε εντός της οικίας. Έτσι, ο ετοιμοθάνατος εξέφραζε τις τελευταίες του επιθυμίες και αντάλλαζε ευχές με την οικογένεια του. Πολλές ανασκαφές μας έχουν βοηθήσει να κατανοήσουμε και να πληροφορηθούμε για πολλά έθιμα τα οποία σχετίζονται με τον θάνατο και την ταφή, τον τρόπο εκφοράς του νεκρού αλλά και τον τρόπο ντυσίματος και διακόσμησης των νεκρών.

Όταν ένας άνθρωπος απεβίωνε του έκλειναν τα μάτια, τον περιέθαλπαν, τον έντυναν με πλούσια και καλά ρούχα ή τον τύλιγαν με λευκές ταινίες από ύφασμα. Σε ορισμένες περιπτώσεις τοποθετούσαν μία δακάνη (Βυζαντινό νόμισμα) στο στόμα του νεκρού. Με αυτό θα πλήρωνε το υποτιθέμενο αντίτιμο του νέου κόσμου. Κατά την ταφή τοποθετούσαν τον νεκρό σε ένα φέρετρο με το βλέμμα του προς τη δύση και τα χέρια σταυρωμένα πάνω στην κοιλιά του. Διακοσμούσαν το αντικείμενο, στο οποίο βρισκόταν ο άτυχος άνθρωπος, με βότανα και κλαδιά δέντρων.

Κατά την ολονυχτία, λειτουργία που διαρκεί όλο το βράδυ, οι συγγενείς εξέφραζαν το πένθος τους με διάφορους τρόπους όπως με το κόψιμο των μαλλιών τους, με μοιρολόγια, ή με μαύρη ενδυμασία. Το βαρύ πένθος κρατούσε περίπου εννέα μέρες και το κοινό ένα ολόκληρο έτος.

Με την ολοκλήρωση εικοσιτεσσάρων ωρών μετά τον θάνατο του, μεταφερόταν στην εκκλησία. Εκεί ψέλνονταν η νεκρώσιμη λειτουργία. Στενά πρόσωπα ακλουθούσαν το φέρετρο του νεκρού το οποίο μετέφεραν φίλοι του ή επαγγελματίες.

Μνημόσυνα προς την μνήμη των νεκρών τελούνταν την 3^η, την 9^η και την 40^η ημέρα αλλά και έναν χρόνο μετά την αποβίωση τους. Στα μνημόσυνα προσέφεραν τρόφιμα στους άπορους αλλά και σε όσους βρισκόταν εκεί. Το δείπνο αυτό ονομαζόταν νεκροδείπνο.

Η μορφή του τάφου εξαρτιόνταν από την οικονομική και κοινωνική τάξη του νεκρού. Το πιο λιτό μέσο ταφής αποτελούσε ένας χωμάτινος λάκκος που καλύπτονταν από λίθινες πλάκες και κεραμίδια. Αρκετοί τάφοι ήταν κτισμένοι σαν κιβώτια (κιβωτιόσχημοι) και στο επάνω μέρος ήταν τοποθετημένο ένα πέτρινο καπάκι ή μια καμάρα. Στο έδαφος πάνω από το χώμα τοποθετούνταν ένας σταυρός και μια πλάκα (επιτύμβια επιγραφή) στην οποία καταγράφονταν η ηλικία και το όνομα του νεκρού. Οι επιτύμβιες επιγραφές, πολλές φορές όμως περιελάμβαναν και άλλα στοιχεία όπως το όνομα εκείνου που φρόντισε για την ταφή ή το μνημείο, πληροφορίες για το νεκρό (πχ. επάγγελμα) ή ακόμη και τον τρόπο του θανάτου του. Αντιθέτως, οι μεγαλοπρεπέστεροι τάφοι, των αυτοκρατόρων ήταν σαρκοφάγοι κατασκευασμένοι από μάρμαρο, πηλό, πέτρα με σπουδαία γλυπτική και ζωγραφική διακόσμηση.

Πολλές πληροφορίες για τον θάνατο στο Βυζάντιο αντλούμε από επιγράμματα και επιγραφές οι οποίες έχουν σωθεί. Για παράδειγμα, ένα από αυτά ανήκει στον Παλλάδα Αλεξανδρέως, ποιητή και επιγραμματογράφο, που μας μεταφέρει: **1* Πολλά λαλεις, άνθρωπε, χαμαί δε τίθη μετά μικρόν .Σίγα, και μελέτα ζών έτι τον θάνατον.**

Οι Βυζαντινοί διατήρησαν τα πιστεύω τους γύρω από τον θάνατο τα οποία βασίζονταν στην Χριστιανική θρησκεία. Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος ο τελευταίος Βυζαντινός αυτοκράτορας κατά τον τελευταίο επίσημο του λόγο μεταφέρει στους συμπατριώτες του: **2* Ανάπαυσον Κύριε τήν ψυχήν τοῦ δούλου σου Κωνσταντίνου, πιστοῦ Βασιλέα και Αὐτοκράτορα Ρωμαίων και τῶν σὺν αὐτῶν πεσόντων κατά τήν Ἄλωσην τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων.**

Ο θάνατος για τους Βυζαντινούς δεν αποτελούσε το τέλος αλλά είχαν βαθιά πίστη στην μεταθανάτια ζωή. Έτσι αποκτούσαν δύναμη και κουράγιο ξεπερνώντας την λύπη και την δυστυχία. Ωστόσο, ο θάνατος είναι ένα βιολογικό φαινόμενο που απασχολεί συνεχώς τους ανθρώπους, ενώ κάθε λαός και κάθε θρησκεία έχει διαφορετικές αντιλήψεις για αυτόν.

1*: Γεώργιος Φραντζής, Η τελευταία ομιλία προς τόν λαόν

2*: Παλλάδας Αλεξανδρέως, 150 επιγράμματα στην Παλατιανή Ανθολογία

<http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=ypomeleti&lang=gr&id=8&sub=218&level=2>

<https://www.gnomikologikon.gr/finder.php?gnom=%CE%A0%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%B4%CE%B1%CF%82>

<https://www.historical-quest.com/component/content/article.html?id=292:sfragides-epigrafes-nomismata-byzantium>

http://pluton22.blogspot.com/2014/07/blog-post_27.html

<https://www.sophia-ntrekou.gr/2021/05/teleytaios-logos-konstantinoy-palaiologoy-printin-alosi.html>